

РЕЦЕНЗИЯ

от

полк. доц. д-р Стефан Гочев Филипов

доцент в катедра „Логистика и мениджмънт” във факултет „Логистика и технологии” при Национален военен университет „Васил Левски” град Велико Търново, на основание Заповед на Началника на НВУ „Васил Левски” № РД-06-395/05.12.2025 г. и Протокол № 1/08.12.2025 г. от първо заседание на научното жури

на дисертационния труд на
Каспарс Киксте

на тема:

**„Възможности за военно-икономическо
сътрудничество на страните от
Балтийско - Черноморския регион“**

представен за придобиване на образователна и научна степен „доктор“

по докторска програма:

**„Организация и управление извън сферата на материалното
производство (сигурност и отбрана)“**

Професионално направление:

3.7. Администрация и управление

**Велико Търново
2025г.**

1. Актуалност и значимост на разработвания научен проблем

Представеният за рецензиране дисертационен труд разглежда една тема с особена важност, „засягаща проблемите и възможностите за развитие на военното и икономическо сътрудничество в рамките на страните от Балтийско Черноморския регион“.

Актуалността на дисертационния труд е породена от необходимостта за вземане на превантивни мерки за осигуряване на сигурността, както на държавата в частност, така и на целия регион където тя се намира. Един от начините за постигане на такава цел е международното сътрудничество. „Мощната форма на международно военно и икономическо сътрудничество е създаването на международни военно - политически блокове, засягаща проблемите и възможностите за развитие на военното и икономическо сътрудничество в рамките на страните от Балтийско Черноморския регион“, който е представен в дисертационния труд и е авторовото виждане за разрешаване на натрупаните проблеми в тази област.

Темата за военно-икономическо сътрудничество на страните от Балтийско - Черноморския регион е разглеждана от редица автори, които са извършвали множество изследвания в тази сферата. Научните изследвания в дисертационният труд са фокусирани върху сътрудничеството на страните от Балтийско-Черноморския регион и по специално на влиянието върху икономиката на Латвия, а не върху всички страни, които си партнират.

В съответствие с това, правилно е определен научният проблем, разкриващ актуалността на темата на дисертационния труд, формулирана е целта на научното изследване и са посочени обекта и предмета на дисертационния труд. За решаване на научно-изследователските задачи са използвани система от научно изследователски методи.

Темата на дисертационния труд разработен от докторанта г-н Каспарс Киксте

е актуална и значима, като съответства на съдържанието на разработката .

Представеният за рецензиране дисертационен труд е напълно завършена разработка и е написан ясно и понятно с необходимата компетенция, която докторанта притежава.

Като научни новости могат да бъдат посочени:

1. Обоснована е необходимостта от създаване на нова система за колективна сигурност в Източна Европа.

2. Проучени и систематизирани са предпоставките за създаването на Балтийско-Черноморския съюз (BBSU/БЧС) в контекста на укрепване на регионалната сигурност.

3. Разработени са нови разпоредби относно общите интереси на страните от Балтийско-Черноморския регион в областта на сигурността, икономическото и политическото сътрудничество.

4. Разработен е йерархичен модел на състава на страните от Балтийско-Черноморския съюз.

5. Представени са предложения за разработване на икономическа стратегия за Латвия за подобряване на ефективността на участието ѝ в Балтийско-Черноморския съюз.

2. Обща характеристика и структура на дисертационния труд

Дисертационният труд на господин Каспарс Киксте се състои от увод, три глави, заключение, използвана литература, приложения, списък на съкращенията, списък на таблиците, списък на използваните фигури, както и декларация за оригиналност. Основният текст обхваща 217 печатни страници от които основен текст 178 страници, 26 таблици, 15 фигури, 11 приложения и 293 литературни източника.

Така представеният дисертационен труд отговаря на чл. 27, ал. 2 от Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Република България.

Във въведението е обоснована актуалността на темата, целта, научноизследователските задачи, обекта и предмета на изследването. Авторът посочва основната хипотеза, методологията на изследването, както и ограниченията които се залагат при разработване на дисертацията.

Докторантът правилно формулира основната цел на дисертационния труд: „Да обоснове теоретичните и практическите основи за развитие на процесите на международно военно сътрудничество между страните от Балтийско-Черноморския регион“. За постигане на така поставената цел са определени 3 научно-изследователските задачи, които се решават последователно в трите глави на дисертационния труд:

1. Да се разкрие същността и ролята на военния сектор в осигуряването на националната сигурност;

2. Да се характеризира военното и икономическото сътрудничество в системата на националната сигурност, да се систематизират съвременните тенденции на глобалната и регионална геополитическа ситуация, и да се обосноват икономическите, политическите и военните предимства от създаването на съюза в Балтийско - Черноморския регион;

3. Да се разработят предложения за развитие на икономиката на Латвия като част от страните от Балтийско - Черноморския съюз.

Правилно са определени обекта и предмета в представената разработка.

Обект на дисертационния труд е „системата от отношения в областта на регионалното военно и икономическо сътрудничество в Балтийско - Черноморския регион.”

Предмет на изследването е „обосноваване на икономическите и военните предпоставки за създаването на Балтийско-Черноморски съюз в контекста на осигуряване на колективната международна сигурност”.

Докторантът формулира основна хипотеза, че „Осигуряването на сигурността на страната на национално и регионално ниво, включва развитието на собствен военен сектор и използването на предимствата на международното военно сътрудничество, чрез предпоставки за създаването на регионален съюз на страните, свързващи Балтийско и Черно море, разширяващо възможностите за икономическо и военно сътрудничество в контекста на формирането на Балтийско-Черноморския коридор“.

Границите на изследването са ограничени до изучаване на теоретичните и практическите предпоставки и особености на прилагането на концепцията за укрепване на сътрудничеството в Балтийско-Черноморския регион. Научните изследвания в дисертационният труд са фокусирани върху сътрудничеството на страните от Балтийско-Черноморския регион и по специално на влиянието върху икономиката на Латвия, а не върху всички страни, които си партнират.

В дисертацията са използвани следните научно изследователски методи: системно-структурен анализ, методи на сравнителен, исторически, логически, количествен и качествен анализ, анализ и синтез, експертни оценки, SWOT анализ и др. Тези умело подбрани методи за изследване са дали възможност да се реализира поставената цел и да се изпълнят поставените в дисертационния труд задачи. Методите са използвани правилно и коректно при разработката на дисертационния труд.

В първа глава авторът изследва теоретичните постановки свързани с темата на изследването, заключаваща се в изясняване на същността и ролята на военното и икономическото сътрудничество между държавите. Базирайки се на публикации на различни автори е изяснена същността, структурата и формата на проявление на Система за национална сигурност. Разгледан е военният сектор и неговата роля в

осигуряването на националната сигурност, както и военното и икономическо сътрудничество като важен компонент за осигуряване на националната сигурност. В края на главата са направени необходимите изводи.

Във втора глава е направена аналитична оценка на развитието на сътрудничество между страните от Балтийско и Черно море. Анализът обхваща характеристиките на осигуряването на националната сигурност на страните от Балтийско-Черноморския регион в настоящата геополитическа ситуация, анализирани са сравнителните характеристики на мащаба на икономическия и военния сектор в контекста на осигуряване на колективна сигурност в Европа, както и изследвани и анализирани геополитическите и икономическите предпоставки за създаването на БЧС.

На база на направения анализ на характеристиките и процесите на развитие на военното сътрудничество в света, в Европа и Балтийско-Черноморския регион авторът систематизира съвременните глобални и регионални тенденции; извършва сравнителен анализ на мащаба на военния сектор във водещите държави и страните от Балтийско-Черноморския регион; прави оценка на геополитическите, икономическите и военните предпоставки за развитие на Балтийско-Черноморското сътрудничество и в края на главата прави необходимите изводи.

В глава трета се предлагат перспективни насоки за развитие на Балтийско-Черноморския регион в контекста на осигуряване на колективна сигурност. Това е постигнато посредством аналитична оценка и модел на Балтийско-Черноморския регион („Йерархичен модел за избор на държави в рамките на Балтийско-Черноморския регион“), както и перспективи за развитие на икономическия и военния потенциал на Балтийския регион (Латвия) в системата за регионална колективна сигурност („Стратегия за развитие на страната“).

Целта на разработеният „Йерархичен модел за избор на държави в рамките на Балтийско-Черноморския регион“ е създаването на военно-икономически съюз в БЧР, който да осигури надеждна защита на европейските страни от агресия от

страна на Русия и Беларус. Резултатите показват, че „BBSU/БЧС се разглежда в различни формати. BBSU_1 - представлява самото ядро на този съюз, Полша, Латвия, Литва, Естония и Украйна. BBSU_2 включва, освен посочените държави, Великобритания. BBSU_3 - плюс държави с достъп до Балтийско и Черно море (Швеция, Финландия, Германия, Дания и България, Румъния, Турция и Грузия). Този съюз (BBSU_4) би могъл да включва държави, които нямат излаз на море, но са заинтересовани от участие (Молдова, Хърватия, Чехия, Словакия, Унгария, Гърция, Беларус и др.). В този случай политическите стремежи на различните държави нямат значение, а просто става въпрос за потенциални участници. В BBSU_3 и BBSU_4 съставът на държавите също може да бъде различен, тъй като е ясно, че не всички от тях могат да се присъединят към този съюз едновременно“.

Предлаганата „Стратегия за развитие на страната“, обхваща ключови области които са: Дигитална, Икономически, Зелена и Сигурност (DEGS). Те са ключови за развитие и определящи за напредъка на всяка държава, съюз и света като цяло, като това се постига, чрез: - дигитализация, икономическо развитие, екологизация и сигурност.

В края на трета глава са направени необходимите изводи.

Научно обосноваването заключения съдържа предложения за развитие на процесите на международно военно сътрудничество между страните от Балтийско-Черноморския регион. Предложени са алтернативни варианти на БЧС, които могат да се развиват при променящи се условия на околната среда. Направени са предложения за подобряване на националната стратегия за развитие на Латвия. Определени са ключовите задачи и насоки за участието на Латвия в БЧС в контекста на осигуряване на колективна сигурност на европейско и световно ниво.

Резултатите от изследването са тествани върху реални данни. Поставените изследователски задачи са изпълнени изцяло, което е отразено в структурата на дисертационния труд. Разработката обогатява теорията и практиката по въпросите

на националната и икономическа сигурност в контекста на съвременните регионални и глобални предизвикателства.

Така структурирана разработката отговаря на общоприетите норми за разработване на дисертационен труд за ОНС „доктор“.

Считам, че представеният дисертационен труд напълно отговаря на изискването на чл. 27, ал. 1 от Правилника за прилагане на закона за развитие на академичния състав в Република България.

3. Характеристика на научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд. Достоверност на материала

Като важни приноси, постигнати с настоящия дисертационен труд, приемам:

1. Разработеният е модел за военно - икономическо сътрудничество на страните от Балтийско - Черноморския регион с научно обоснована йерархическа структура.

2. Предложените методологични подходи за определяне на дела и формите на сътрудничество на страните от Балтийско - Черноморския регион.

3. Научно-обоснованата концептуалната платформа на стратегията на Латвия за икономическо устойчиво развитие на основата на сътрудничеството на страните от Балтийско-Черноморския регион.

4. Оценка на научните резултати и приносите на дисертационния труд

Като рецензент считам, че личният принос на автора се състои в оригиналното изследване на разглежданите проблеми, които представя в разработката. Разширена и обогатена е теорията за национална и регионална сигурност на основата на научно обоснована необходимост от създаване на нова система за колективна сигурност в Източноевропейския регион. Генерирано е ново знание, основано на разработените предложения за постигане на общите интереси на

страните от Балтийско-Черноморския регион, чрез координацията на политиката за сигурност и икономическото развитие.

Не ми е известно резултати от изследването в дисертационния труд да са цитирани от други автори, както и да е констатирано плагиатство в дисертационния труд и автореферата и нямам съмнения за такова. (Приложен е „Доклад за сходство“ от 27.11.2025 г. направен в НВУ „В. Левски“, като резултатите са: КС1- 1,68%; КС2- 1,02%; КЦ-2,12%.)

5. Оценка на публикациите по дисертацията и авторството

Докторантът предоставя за рецензиране шест публикации, четири от които самостоятелно, две в съавторство. Съдържанието на докладите може да послужи на интересувашите се в областта на разглеждания проблем, за да добият представа за научните интереси на докторанта и за част от постигнатите от него резултати.

Изключително добро впечатление прави добрата теоретична подготовка, ползването на множество литературни източници, и не на последно място интелигентното позоваване на мненията на други автори по различни въпроси.

Представените научни публикации на г-н Каспарс Киксте отговарят на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“ в област на висшето образование 3. Социални, стопански и правни науки и професионално направление 3.7. Администрация и управление, съгласно чл. 2б, ал. 2 и ал. 3 на Закона за развитие на академичния състав в Р. България.

6. Литературна осведоменост и компетентност на докторанта

Предоставеният за рецензия дисертационен труд е завършено научно изследване, извършено самостоятелно от г-н Киксте под ръководство на компетентен научен ръководител и консултант. Въпреки актуалността на проблема до сега не съм срещал разработен дисертационен труд по разглежданата тема.

Досегашната нормативна база по проблема търпи периодична промяна, като възникващите проблеми се решават инцидентно и на парче.

Докторантът е проучил значителни по обем литературни източници, което е видно от предоставената библиографска справка (283 литературни източника). Внимателният прочит на дисертацията и нейният научен анализ създават впечатлението за високата компетентност на докторанта в научната област на труда.

7. Оценка за автореферата

Авторефератът е разработен в съответствие с изискванията в обем от 40 страници. В него са отразени актуалността, научните цели и задачи, и същността на изследванията в дисертационния труд. Посочени са получените резултати, изводите след всяка глава, общите изводи, научно-приложни и приложните приноси и областите на приложение на същите. Дадени са и направления за по нататъшна работа по изследваната проблематика.

8. Критични бележки

Дисертационния труд, автореферата и публикациите на г-н Каспарс Киксте дават основания за следните критични бележки:

Като слабост на дисертационния труд бих посочил излишното пространно разглеждане на въпросите свързани с разглежданата тематика. Направените изводи са твърде обемисти и следва да бъдат прецизирани, с цел по ясно открояване на приносните моменти. На места в разработката се наблюдават технически грешки, които предполагам, че се дължат на превода.

Основната ми препоръка е да се засили публикационната дейност на кандидата в чужбина, особено в реферирани списания с импакт фактор, което ще допринесе представените идеи да получат по-широка международна известност и

признание. Господин Киксте притежава необходимите компетенции за това и следва да оползотвори пълноценно своя научен потенциал.

Приемам тези слабости като „незначителни” и считам, че те не намаляват научната стойност на дисертационния труд и положителната ми оценка за него.

Въпроси на които да отговори г-н Каспарс Киксте.

1. Какво би било значението на Балтийско - Черноморският съюз за развитието на българската икономика?
2. Какво отражение ще даде създаването на Балтийско - Черноморският съюз върху управлението на икономическите процеси в Източна Европа?
3. Как оценявате степента на сътрудничество между страните в района на Балтийско и Черно море?
4. Какви са основните пречки пред създаването на Балтийско - Черноморският съюз?

9. Лични впечатления и други въпроси, по които рецензентът счита, че следва да вземе отношение.

Не познавам лично докторант Каспарс Киксте. От представената ми автобиография, се потвърждава общото ми впечатление, че той е учен, с потенциал да разработва самостоятелни и значими решения по въпроси касаещи неговите научни интереси. Препоръчвам докторанта да продължи да работи по теми свързани с военно-икономическо сътрудничество на страните от Балтийско - Черноморския регион“. Целесъобразно е авторът да подготви и публикува монография по темата, като разшири изследването си и към други обекти на проучване.

10. Заключение

Предоставеният за рецензиране дисертационен труд разработен от г-н Каспарс Киксте на тема „Възможности за военно-икономическо сътрудничество на страните от Балтийско - Черноморския регион“ представлява напълно завършено научно изследване. Притежава ясно формулирани научни и научно – приложни приноси с очертана практическа ориентация. Чрез самостоятелна подготовка авторът е разширил и обогатил своите знания, приложил е съвременни икономико-математически методи за изследване и е решил поставените пред него научно-изследователски задачи.

Дисертационният труд и авторефератът към него отговарят на изискванията на Закона за развитие на академичния състав на Р България, Правилника за неговото прилагане, минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „Доктор“ в професионално направление 3.7. Администрация и управление и Правилника за обучение и придобиване на научни степени в НВУ „Васил Левски“, гр. Велико Търново.

11. Оценка на дисертационния труд

Като член на научното жури, в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7. Администрация и управление, научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство (сигурност и отбрана)” и отчитайки достойнствата на дисертационния труд и постигнатите в него резултати, давам **положителна оценка** и предлагам на научното жури да присъди на г-н Каспарс Киксте образователна и научна степен **„доктор”** за разработения дисертационен труд на тема „Възможности за военно-икономическо сътрудничество на страните от Балтийско - Черноморския регион“.

_____.____.202_ г.
гр.

Рецензент:
_____/...../

(звание, подпись, фамилия)

R E V I E W

by

Colonel Associate Professor Stefan Gochev Filipov, PhD,

Associate Professor in the Department of Logistics and Management in the Faculty of Logistics and Technology at the National Military University "Vasil Levski" – Veliko Tarnovo, on the basis of Order of the Head of the National Military University "Vasil Levski" No. RD-06-395/05.12.2025 and Protocol No. 1/08.12.2025 of the first meeting of the scientific jury

on the dissertation work of

Kaspars Kikste

on the topic:

**"Opportunities for military-economic
cooperation of the countries of the
Baltic-Black Sea region"**

presented for the acquisition of the educational and scientific degree "*doctor*"

Doctoral program:

**"Organization and management outside the sphere of material
production (security and defense)"**

Professional field:

3.7. Administration and management

Veliko Tarnovo

2025г.

1. Relevance and significance of the scientific problem developed

The dissertation submitted for review examines a topic of particular importance, "concerning the problems and opportunities for the development of military and economic cooperation within the countries of the Baltic-Black Sea region".

The relevance of the dissertation is caused by the need to take preventive measures to ensure the security of both the state in particular and the entire region where it is located. One of the ways to achieve such a goal is international cooperation. "The powerful form of international military and economic cooperation is the creation of international military-political blocs, concerning the problems and opportunities for the development of military and economic cooperation within the countries of the Baltic-Black Sea region", which is presented in the dissertation and is the author's vision for resolving the accumulated problems in this area.

The topic of military-economic cooperation of the countries of the Baltic-Black Sea region has been considered by a number of authors who have conducted numerous studies in this area. The scientific research in the dissertation is focused on the cooperation of the countries of the Baltic-Black Sea region and in particular on the impact on the economy of Latvia, and not on all the countries that partner with each other.

In accordance with this, the scientific problem has been correctly defined, revealing the relevance of the topic of the dissertation work, the goal of the scientific research has been formulated, and the object and subject of the dissertation work have been indicated. A system of scientific research methods has been used to solve the scientific research tasks.

The topic of the dissertation developed by the doctoral student Mr. Kaspars Kikste is current and significant, corresponding to the content of the work.

The dissertation submitted for review is a fully completed work and is written clearly and understandably with the necessary competence that the doctoral student possesses.

The following scientific innovations can be mentioned:

1. The need to create a new collective security system in Eastern Europe is substantiated.
2. The prerequisites for the creation of the Baltic-Black Sea Union (BBSU/BCS) in the context of strengthening regional security are studied and systematized.
3. New provisions on the common interests of the countries of the Baltic-Black Sea region in the field of security, economic and political cooperation are developed.
4. A hierarchical model of the composition of the countries of the Baltic-Black Sea Union is developed.
5. Proposals are presented for the development of an economic strategy for Latvia to improve the effectiveness of its participation in the Baltic-Black Sea Union.

2. General characteristics and structure of the dissertation

The dissertation work of Mr. Kaspars Kikste consists of an introduction, three chapters, a conclusion, references, appendices, a list of abbreviations, a list of tables, a list of figures used, as well as a declaration of originality. The main text covers 217 printed pages, of which 178 pages are the main text, 26 tables, 15 figures, 11 appendices and 293 literary sources.

The dissertation work presented in this way complies with Art. 27, para. 2 of the Regulations for the Implementation of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria.

The introduction justifies the relevance of the topic, the goal, the research tasks, the object and the subject of the study. The author indicates the main hypothesis, the methodology of the study, as well as the limitations that are set in the development of the dissertation.

The doctoral student correctly formulated the main goal of the dissertation: "To substantiate the theoretical and practical foundations for the development of the processes of international military cooperation between the countries of the Baltic-Black Sea

region". To achieve this goal, 3 research tasks have been defined, which are solved sequentially in the three chapters of the dissertation:

1. To reveal the essence and role of the military sector in ensuring national security;
2. To characterize military and economic cooperation in the national security system, to systematize modern trends in the global and regional geopolitical situation, and to substantiate the economic, political and military advantages of the creation of the union in the Baltic - Black Sea region;
3. To develop proposals for the development of the economy of Latvia as part of the countries of the Baltic - Black Sea Union.

The object and subject matter of the presented work are correctly defined.

The object of the dissertation is "the system of relations in the field of regional military and economic cooperation in the Baltic-Black Sea region."

The subject of the study is "substantiation of the economic and military prerequisites for the creation of the Baltic-Black Sea Union in the context of ensuring collective international security".

The doctoral student formulated a basic hypothesis that "Ensuring the country's security at the national and regional levels includes the development of its own military sector and the use of the advantages of international military cooperation, through prerequisites for the creation of a regional union of countries connecting the Baltic and Black Seas, expanding the opportunities for economic and military cooperation in the context of the formation of the Baltic-Black Sea corridor."

The boundaries of the research are limited to studying the theoretical and practical prerequisites and features of the implementation of the concept of strengthening cooperation in the Baltic-Black Sea region. The scientific research in the dissertation is focused on the cooperation of the countries of the Baltic-Black Sea region and in particular on the impact on the economy of Latvia, and not on all partner countries.

The following scientific research methods were used in the dissertation: system-structural analysis, methods of comparative, historical, logical, quantitative and

qualitative analysis, analysis and synthesis, expert assessments, SWOT analysis, etc. These skillfully selected research methods made it possible to realize the set goal and fulfill the tasks set in the dissertation. The methods were used correctly and correctly in the development of the dissertation.

In the first chapter, the author examines the theoretical statements related to the topic of the study, which consists in clarifying the essence and role of military and economic cooperation between states. Based on publications by various authors, the essence, structure and form of manifestation of the National Security System are clarified. The military sector and its role in ensuring national security are examined, as well as military and economic cooperation as an important component for ensuring national security. At the end of the chapter, the necessary conclusions are drawn.

The second chapter provides an analytical assessment of the development of cooperation between the Baltic and Black Sea countries. The analysis covers the characteristics of ensuring the national security of the countries of the Baltic-Black Sea region in the current geopolitical situation, analyses the comparative characteristics of the scale of the economic and military sectors in the context of ensuring collective security in Europe, and also studies and analyses the geopolitical and economic prerequisites for the creation of the Baltic-Black Sea Union.

Based on the analysis of the characteristics and processes of development of military cooperation in the world, in Europe and the Baltic-Black Sea region, the author systematizes contemporary global and regional trends; conducts a comparative analysis of the scale of the military sector in the leading countries and the countries of the Baltic-Black Sea region; assesses the geopolitical, economic and military prerequisites for the development of Baltic-Black Sea cooperation and at the end of the chapter draws the necessary conclusions.

Chapter three offers promising directions for the development of the Baltic-Black Sea region in the context of ensuring collective security. This is achieved through an analytical assessment and model of the Baltic-Black Sea region ("Hierarchical model for

the selection of countries within the Baltic-Black Sea region"), as well as prospects for the development of the economic and military potential of the Baltic region (Latvia) in the system of regional collective security ("Country Development Strategy").

The goal of the developed "Hierarchical Model for Selecting Countries within the Baltic-Black Sea Region" is to create a military-economic union in the BCR, which would provide reliable protection for European countries from aggression by Russia and Belarus. The results show that "BBSU/BES is considered in different formats. BBSU_1 - represents the very core of this union, Poland, Latvia, Lithuania, Estonia and Ukraine. BBSU_2 includes, in addition to the indicated countries, the United Kingdom. BBSU_3 - plus countries with access to the Baltic and Black Seas (Sweden, Finland, Germany, Denmark and Bulgaria, Romania, Turkey and Georgia). This union (BBSU_4) may include countries that are landlocked but interested in participation (Moldova, Croatia, Czech Republic, Slovakia, Hungary, Greece, Belarus, etc.). In this case, the political aspirations of the different countries do not matter, but it is simply a question of potential participants. In BBSU_3 and BBSU_4, the composition of the countries may also be different, since it is clear that not all of them can join this union at the same time."

The proposed "Country Development Strategy" covers key areas: Digital, Economic, Green and Security (DEGS). They are key to development and determining the progress of every country, union and the world as a whole, and this is achieved through: - digitalization, economic development, greening and security.

At the end of the third chapter, the necessary conclusions are drawn.

The scientifically substantiated conclusions contain proposals for the development of the processes of international military cooperation between the countries of the Baltic-Black Sea region. Alternative options for the BBSU are proposed, which can develop under changing environmental conditions. Proposals are made to improve the national development strategy of Latvia. The key tasks and directions for Latvia's participation in the BBSU in the context of ensuring collective security at the European and global levels are determined.

The results of the study are tested on real data. The research tasks set have been fully implemented, which is reflected in the structure of the dissertation work. The development enriches the theory and practice on issues of national and economic security in the context of modern regional and global challenges.

Thus structured, the work meets the generally accepted norms for developing a dissertation for the educational and scientific degree of "doctor".

I believe that the presented dissertation fully meets the requirements of Art. 27, para. 1 of the Regulations for the Implementation of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria.

3. Characteristics of the scientific and applied scientific contributions in the dissertation work. Reliability of the material

As important contributions achieved with this dissertation work, I accept:

1. The developed model for military-economic cooperation of the countries of the Baltic-Black Sea region with a scientifically based hierarchical structure.
2. The proposed methodological approaches for determining the shares and forms of cooperation of the countries of the Baltic-Black Sea region.
3. The scientifically based conceptual platform of the strategy of Latvia for economic sustainable development based on the cooperation of the countries of the Baltic-Black Sea region.

4. Evaluation of the scientific results and contributions of the dissertation work

As a reviewer, I believe that the author's personal contribution consists in the original study of the issues under consideration, which he presents in the work. The theory of national and regional security has been expanded and enriched on the basis of a scientifically substantiated need to create a new collective security system in the Eastern European region. New knowledge has been generated, based on the developed proposals

for achieving the common interests of the countries of the Baltic-Black Sea region, through the coordination of security policy and economic development.

I am not aware of any results of the research in the dissertation work being cited by other authors, as well as any plagiarism found in the dissertation work and abstract, and I have no doubts about such. (A "Similarity Report" dated 27.11.2025, made at the National Military University "V. Levski", is attached, the results are: KC1- 1.68%; KC2- 1.02%; KC-2.12%.)

5. Evaluation of dissertation publications and authorship

The doctoral student submits six publications for review, four of which are independent, two in co-authorship. The content of the reports can serve those interested in the field of the problem under consideration to gain an idea of the doctoral student's scientific interests and some of the results achieved by him.

An exceptionally good impression is made by the good theoretical preparation, the use of numerous literary sources, and last but not least, the intelligent reference to the opinions of other authors on various issues.

The submitted scientific publications of Mr. Kaspars Kikste meet the minimum national requirements for acquiring the Educational and Scientific Degree "Doctor" in the field of higher education 3. Social, Economic and Legal Sciences and Professional Field 3.7. Administration and Management, according to Art. 2b, para. 2 and para. 3 of the Act on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria.

5. Literary awareness and competence of the doctoral student

The dissertation submitted for review is a completed scientific study, carried out independently by Mr. Kikste under the guidance of a competent scientific supervisor and consultant. Despite the relevance of the problem, I have not yet encountered a developed dissertation on the topic under consideration. The current legal basis on the

problem undergoes periodic changes, with emerging problems being solved incidentally and piecemeal.

The doctoral student has studied significant literary sources, which is evident from the provided bibliography (283 literary sources). A careful reading of the dissertation and its scientific analysis create the impression of the high competence of the doctoral student in the scientific field of work.

7. Evaluation of the abstract

The abstract is developed in accordance with the requirements in a volume of 40 pages. It reflects the relevance, scientific goals and objectives, and the essence of the research in the dissertation work. The results obtained, the conclusions after each chapter, the general conclusions, scientific-applied and applied contributions and the areas of application of the same are indicated. Directions for further work on the researched issues are also given.

8. Critical notes

The dissertation, the abstract and the publications of Mr. Kaspars Kikste give grounds for the following critical remarks:

As a weakness of the dissertation, I would point out the unnecessarily extensive consideration of the issues related to the topic under consideration. The conclusions drawn are too voluminous and should be refined in order to more clearly highlight the contributing points. In places in the work, technical errors are observed, which I assume are due to the translation.

My main recommendation is to strengthen the candidate's publication activity abroad, especially in refereed journals with an impact factor, which will contribute to the presented ideas gaining wider international fame and recognition. Mr. Kikste possesses the necessary competencies for this and should fully utilize his scientific potential.

I accept these weaknesses as "minor" and believe that they do not diminish the scientific value of the dissertation and my positive assessment of it.

Questions to be answered by Mr. Kaspars Kikste.

1. What would be the significance of the Baltic-Black Sea Union for the development of the Bulgarian economy?

2. What impact will the creation of the Baltic-Black Sea Union have on the management of economic processes in Eastern Europe?

3. How do you assess the degree of cooperation between the countries in the Baltic and Black Sea regions?

4. What are the main obstacles to the creation of the Baltic-Black Sea Union?

9. Personal impressions and other issues on which the reviewer believes he should take a position.

I do not personally know doctoral student Kaspars Kikste. The autobiography presented to me confirms my general impression that he is a scientist with the potential to develop independent and significant solutions on issues concerning his scientific interests. I recommend that the doctoral student continue to work on topics related to military-economic cooperation of the countries of the Baltic - Black Sea region. " It is advisable for the author to prepare and publish a monograph on the topic, expanding his research to other objects of study.

10. Conclusion

The dissertation work submitted for review, developed by Mr. Kaspars Kikste on the topic "Opportunities for military-economic cooperation of the countries of the Baltic - Black Sea region", is a fully completed scientific study. It has clearly formulated scientific and scientific-applied contributions with an outlined practical orientation. Through independent preparation, the author has expanded and enriched his knowledge,

applied modern economic-mathematical research methods and solved the scientific-research tasks set before him.

The dissertation work and the abstract to it meet the requirements of the Act on the Development of the Academic Staff of the Republic of Bulgaria, the Regulations for its implementation, the minimum national requirements for acquiring an educational and scientific degree "Doctor" in the professional field 3.7. Administration and Management and the Regulations for Training and Acquiring Scientific Degrees at the National Military University "Vasil Levski", Veliko Tarnovo.

10. Evaluation of the dissertation work

As a member of the scientific jury, in the field of higher education 3. Social, economic and legal sciences, professional field 3.7. Administration and management, scientific specialty "Organization and management outside the sphere of material production (security and defense)" and taking into account the merits of the dissertation work and the results achieved in it, I give a positive assessment and propose to the scientific jury to award Mr. Kaspars Kikste the educational and scientific degree "doctor" for the developed dissertation work on the topic "Opportunities for military-economic cooperation of the countries of the Baltic - Black Sea region".

_____. __.202__ г.
Veliko Tarnovo

Reviewer:
Col. Assoc. Prof.

Stefan Filipov, PhD